

Forslag om utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester

Høring fra Forskergruppe for barnerett, Det juridiske fakultet, UiT Norges Arktiske Universitet

Vi viser til Høringsnotat av 20. oktober 2014. Forskergruppa har følgende kommentarer:

Utgangspunkt – forslaget trenger ytterligere gjennomarbeiding

Forslaget har et godt formål; å forbedre barns situasjon, sikre barn hjelp tidligere og å bidra til at barn får rett hjelp til rett tid. Det er imidlertid grunn til å påpeke at hvis det å forebygge omsorgsovertakelse i seg selv blir et mål, kan man risikere at barn forblir for lenge i uholdbare omsorgssituasjoner i hjemmet, og at ytterligere hjelpetiltak dermed forverrer i stedet for å forbedre barns situasjon.

Forskergruppas hovedinnvending er at forslaget ikke er tilstrekkelig gjennomarbeidet. Vi vil bare påpeke noen forhold med utgangspunkt i forslag til ordlyd i § 4-4:

«pålegg om opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak»

Det er foreslått at det kan gis *pålegg om opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak*. Dette innebærer, slik vi forstår forslaget, at det kan gis pålegg om at barnet skal ha døgnopphold utenfor hjemmet. Tiltaket kan pålegges ut fra svært åpne vilkår og det mangler en angivelse av hvor langvarig det enkelte avlastningstiltak skal kunne være. I lovteksten foreslås en tidsavgrensning på ett år, som skal kunne forlenges med ytterligere ett år. Dette kan neppe gjelde for det enkelte tiltak. Det kan også reises spørsmål om § 4-18 om ansvar for omsorgen i foreldrenes sted, skal komme til anvendelse når det er gitt pålegg om at barnet skal ha døgnopphold utenfor hjemmet.

«nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg og hindre at en situasjon som beskrevet i barnevernloven § 4-12 skal oppstå»

Vilkårene fremtrer som upresise og vanskelig håndterbare. Det er vanskelig å vurdere om det faktisk foreligger en 4-12 situasjon, og her må det både foretas en hypotetisk vurdering av hvilken § 4-12 situasjon som fryktes å kunne oppstå, og så en vurdering av hvilke tiltak som er nødvendig for å forebygge en slik situasjon. Det er uklart hvor langt unna en § 4-12 situasjon man må være. Med

tanke på en eventuell rettighetsfesting av barneverntjenester, blir dette enda mer problematisk. Uten relativt klare kriterier og tiltak, blir rettighetsfesting en svært vanskelig øvelse.

Det kan også stilles spørsmål ved effekten av meldeplikt og urinprøver for å forebygge alvorlig omsorgssvikt, mishandling og overgrep mot barn. Det er viktig at slike tiltak ikke blir en sovepute og at barn dermed forblir i uholdbare livssituasjoner i for lang tid. Det er også en kjent sak at urinprøver lar seg manipulere for visse typer rusmidler.

Omsorgsendrende tiltak

Om det er mulig å få omsorgsendrende tiltak til å fungere, når foreldrene motsetter seg det, vet vi lite om, men problemstillingen bør drøftes. «De omsorgsendrende tiltak som anvendes skal være faglig og etisk forsvarlige og bygge på et allment akseptert og sikkert kunnskapsgrunnlag».

Denne formuleringen må sees i sammenheng med § 1-4 som trådet i kraft fra 1. januar i år, og som nedfeller et generelt forsvarlighetskrav. Hvis det er meningen at forsvarlighetskravet etter § 4-4 skal ha et annet innhold enn etter § 1-4, må det sies. Et annet spørsmål er om det finnes et «allment akseptert og sikkert kunnskapsgrunnlag» på dette området. Barneverntjenesten vil uansett fortsatt stå overfor vanskelige vurderinger, bl.a. på grunn av nødvendighetsvilkåret.

Vedtaksorgan og håndheving

Forslaget er at myndighet til å gi pålegg skal legges til fylkesnemnda. Vi slutter oss til dette, i og med at de tiltakene som er aktuelle, er av inngripende karakter (pålagt opphold utenfor hjemmet, tilsyn, meldeplikt, urinprøver og omsorgsendrende tiltak, alle av varighet opp til to år).

Saksbehandlingsregler er ikke diskutert i notatet, men vi antar at de samme rettssikkerhetsgarantier skal gjelde, som for andre saker som behandles i fylkesnemnda; rett til kontradisjon, advokatbistand, rettslig overprøving osv. Dette vil ha administrative og økonomiske konsekvenser dersom nye muligheter for pålegg av hjelpetiltak faktisk blir benyttet.

Vi konstaterer at fylkesnemnda så langt har vedtatt svært få pålegg om hjelpetiltak. En forklaring som angis i notatet er at dette kan skyldes at barneverntjenesten ikke har håndhevingsmuligheter dersom foreldrene ikke følger opp et tiltak som er pålagt av fylkesnemnda. I høringsnotatet fremsettes det ikke forslag om at det skal gis sanksjonsmuligheter ved brudd på pålegget, og et nærliggende spørsmål er dermed hva som da vil være realiteten i et pålegg, dersom foreldrene fortsatt motsetter seg tiltaket.

Vennlig hilsen

Forskergruppa i barnerett ved Det juridiske fakultet, UIT Norges Arktiske Universitet
v/ forskergruppeleder

Lena R. L. Bendiksen
Professor dr. juris
Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet
9037 Tromsø